

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΕΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

10
1913

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE
ΕΚΔΟΣΕΙΣ * ÉDITIONS
ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ ★ BAS. N. GRÉGORIADÈS

E.Y.D της K.t.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

William Miller The Ottoman Empire. 1801—1913. Έν Καντοριγίᾳ 1913. Είς 12^{ον} τελ. XVI, 547.

Η Ιστορία τῆς ὁμιλουμένης κύπερος πόλεως ἐξετάζομένη, παρέχει τὰ περιεργότατα καὶ σπουδαιότατα τῶν διδαχμάτων καὶ παρουσιάζει ἐν τῷ ἀξέσθιτοι αὐτῆς τὰς μεγίστας τῶν δυτικέσσεων. Τοῦτο μὲν βλέπομεν ἐν κύπερος ὁρμητικὴν πρόσοδον πρὸς ἑδαφικήν ἐπέκτασιν καὶ κρατικὸν ἀμυναν ἐναντίον τῶν ἐσωτερικῶν πολεμίων, τοῦτο δὲ φαγδαῖν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἔκπτωσιν ἀπὸ τῆς προτέρας ἀκμῆς καὶ τοῦ ἀρχαίου μεγάλεσίου.

Καὶ τὸν μὲν πρώτον χαρακτῆρα εὑρίσκομεν κυρίως ἐν αὐτῇ τῇ συστάσει καὶ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς αὐτοκρατορίας. Ἀληθῶς ἡ φύσης ἡμέρας ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τέως ἀρχανοῦ φύλου τῶν Ὀγούων Τούρκων Ἐρτογρούλ, ἐγκαθιδρυθεὶς ἐν τοῖς βορειοδυτικοῖς τῆς Φρυγίας, τελευτῶντος τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, ἴδρυσε τὸ μικρὸν κράτος, ὅπερ ὃς πυρήνα τῆς ἐπειτα μεγάλης αὐτοκρατορίας ἐπεξέτασεν εἰς τὴν Βιθυνίαν καὶ τὴν Μυσίαν δικιάς αὐτοῦ Ὁθομᾶν καὶ ἔτι μᾶλλον διηγονος Ὁρχάν, οἱ ἐκ μικρῶν ἀφορμηθέντες σουλτᾶνοι προάγονται ἐντὸς ἴνος αἰῶνος ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε γὰρ δυνηθῶσι μὲν γὰρ διαβῶτιν εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐγκατασταθῶσι τὸ πρώτον ἐν Ἀδριανούπολει, γὰρ γείνωσι δὲ μετ' αὐτῷ πολὺ διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως κληρονόμοι τοῦ βυζαντικοῦ κράτους. Ἀπ' ἐκείνου δὲ τοῦ χρόνου μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἐξακολουθεῖ τῇ στρατιωτικῇ ἀκμῇ τοῦ κράτους, εὑρυνομένου μὲν δολονέν τοῦ μόνον ἐν τῷ ἡπειρωτικῷ Εὐρώπῃ διὰ τῆς προσκτίσεως τῆς Τρανσυλβανίας, τῆς Οδυγγερίας καὶ ἐν ταῖς ἄλληνικας θαλάσσαις διὰ τῆς προσκρήσεως τῆς Κύπρου, τῆς Ρόδου, τῆς Κρήτης καὶ τῶν Κυκλαδῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀσίᾳ καὶ Αιγαίῳ, ἀποβάντος δὲ σὺν τῷ χρόνῳ ναυτικοῦ καὶ παρὰ δεινάς ἐνίστε γῆταις ἀλάχιστα σχετικῶς τῶν κεντρικῶν ἀποβαλόντος καὶ διατηρήσαντος τὴν ἐπὶ τῆς στρατοκρατίας ἴδρυμένην ἰσχὺν αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὅλως ἀντιθέτως πρὸς τὴν προτέραν ταύτην συντηρητικὴν δύναμιν οἱ ὅροι ἐντελώς μεταβάλλονται ἀρχαιμένου τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος. Λύσις δὲ παράγοντες πλὴν τῶν ἐσωτερικῶν διαμεταλλῶν καὶ τῆς

πολιτειακής κακοδιαικυσίας: ἀγουστίν εἰς τὴν τοιχύτην μεγάλην μετα-
βολὴν καὶ ἔκπτωσιν, ἀφ' ἐνὸς μὲν τῆς προτούσιας πρὸς τὴν Ἀνατολὴν
φορὰ τῶν ἑταρίων δυνάμεων ἐν τῷ ἔξελίξει τοῦ λεγομένου ἁνατολε-
κοῦ θητῆματος καὶ ἡρῷ ἑτέρου οὐκτάκι μικρὸν ἐκκολαρθίστα παλιγγενε-
σίᾳ τῶν τέως ὑπὸ τοῦ Τούρκων δεῖσούλωμένου λαχῶν. Ἐθνη τρέμοντα
πρότερον ὑπὸ τοῦ πτέρυγαν τῶν ασυλτάνων ἀνίστανται ἐκ τῆς ἀφανείας
καὶ τῆς ταπεινώσεως, εἰς τὸν εἰλαῖον καταδικάσται οὐτάκι μικραίνων τυραννία,
καὶ ἀποσπώμενα ψυχής Τούρκικα, γίνονται ἀνεξάρτητα τῇ, ὑπόφορα
τῷ πρώτον καθιστάμενα, ἀποτινάσσουσι οὐτάκις ὅλης τοῦ τελευταῖον
σύνδεσμον πρὸς τὴν πάλαι ποτὲ ορθαῖαν κύτοκρατορίαν, ἀνυψούμενη
εἰς θραύσεις. Η Σερβία τῇ Ἑλλάς, τῇ Ρωμανίᾳ, τῷ Μαυροβούνιον, τῇ
Βουλγαρίᾳ εἰς τοιχύτα θρύματα, προσελθόντα ἐκ τῆς κανερόφυος δυ-
νάμεως, τὴν παρέσχειν εἰς οὐτάκι τοῦ ἑθνικοῦ φρονήματος τῇ, ἔξαρσις καὶ
ἡ παρὰ τὴν πρὸς ἄλληλα συγκρουόμενα συμφέροντα τῶν εὐρωπαϊκῶν
δυνάμεων, ὑποστηριζούσθων οὐτάκι πρόσχημα τούλαγιστον τὴν ἀκεραιό-
τητα τῇ, Τούρκικῃ, ὑπὸ οὐτάκι, οκτυγχυκαρμένων πολλάκις, ἐν μέ-
τρῳ ὑποστηριζούσι τῶν ἑθνικῶν δικαίων. Βαίνουσα παραλλήλως πρὸς
τὴν γάρ την ίδιων συμφερόντων ἐγκαθίδρυστην ἐνίσιων τῶν δυνάμεων
ὑπὸ διαφόρους τύπους ἐν ἄλλοις ἐπικαίροις τρίματοι τῇ, ὁθωμανικῆς
κύτοκρατορίας. Ἐν δὲ πλοεῦν βλέμμα ἐπὶ τοῦ γάρτου οὐτάκις ἀρχομέ-
νου τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰώνος ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν γάρτην τῶν
ὁθωμανικῶν ἐν Εὐρώπῃ κτήσεων μετά τὰς συνθήκας τοῦ Λονδίνου
καὶ Βουκουρεστίου οκτώπιν τοῦ τελευταίου βαλκανικοῦ πολέμου ἀρ-
ιστεῖ νὰ οκταδεῖξῃ ὅποις αἱ δειναὶ περικοπαὶ. Ως τῇ, κύτοκρατορίᾳ ὑπέ-
στη οὐτάκι τὸν ἐν τῷ μεταξὺ διελθόντα χρόνον, περιορισθεῖσα ἐν Εὐ-
ρώπῃ εἰς ἐδαφικὴν ἐκτασιν οὐ πάνυ διάφορον τῇ, τοῦ Βουλγαρίου οὐτάκι
τὰς παραχρονίας τῇ, ἀλώσεως τῇ, Κονσταντινουπόλεως.

Καὶ τῇ, μὲν συντάξεως τοῦ ὁθωμανικοῦ κράτους καὶ τῶν αἰώνων
τῇ, ἀκμῆς τὴν ἴστορίαν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν ἐν ἀξιολό-
γοις καὶ πολυτίμοις ἴστορικοῖς ἔργοις, οἷς μάλιστα τὸ τοῦ Hammer,
τὸ καὶ ἄλληντει μιταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ μικραρίου Hammer, καὶ τὸ τοῦ
Zinkeisen. Διαφόρως δὲ ἔγουσι τὰ πράγματα ὡς πρὸς τὴν ἴστορίαν
τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰώνος, τὴς μόνον αἱ ἀρχαὶ περιλαμβάνονται ἐν ταῖς
δύο προιαγμένευθείσαις συγγραφαῖς. Τὴν ἴστορίαν ταῦτην μόνον ἐκτῇ
νεωτάτῃ τῶν καθολικῶν περὶ τῇ, ὁθωμανικῇ, κύτοκρατορίᾳ ἴστορικῶν
ἀναγραφῶν θὲλ γένυσθαι νὰ παρακολουθήσωμεν, τῇ, τοῦ ἐν Βουκο-
ρεστίῳ οκτηγγιτοῦ κ. Jorga, ἀλλὰ καὶ οὕτη, μὴ αυτελεσθεῖσα μάγιρι
τοῦδε. μόνον μέγιστη τῇ, ἐν ἔτει 1774 συνθήκῃ, τοῦ Κουτσόκη-Κατ-

γαρτζή έξικνεται. Ούτως ο θέλων γάλ παρακολουθήσῃ την ιστορίαν
της οἰδηματικής αὐτοκρατορίας κατά τον τελευταίον κρίσιμον αίώνα
είναι η αγγλοαμερικανός γάλ απειλής που πλήθες μονογύρων έργων
περιλαμβάνοντων τη ρωμαϊκή, δυναστική, δυναστικής διά δύναται γάλ έγχη πρό^τ
αύτού βραχείαν καὶ παραγγειάν έκθεσιν της προσέστης έκπτωσεως
της Τουρκίας εἰς τούσικαν πρός την άναγέννησιν τῶν εἰς τοῦ τά-
ματος τῆς αὐτοκρατορίας ἀποσπαθέντων καὶ εἰς ιδίαν αὐθυπαρξίαν
προσαγγέλλειν, εἰς τὴν οἰκουμένην ταγμάτων αὐτής.

Τούς οργανούς των τεσσάρων έπειλάθετο δ. κ. Οδυλλεικη Μέλλερ διὰ τῆς συγγραφής του ἑνταῦθα ἀγγειλομένου βιβλίου, ἐκδοθέντος ἐν τῇ πειρᾶ τῶν Ιστορικῶν συγγραφῶν τῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. J. W. Prothero ἐκδιδομένων ὑπὸ τοῦ πανεπιστημιακοῦ τυπογραφείου τῆς Καμπτόρικας (Cambridge Historical Series). Τὸ δὲμος τοῦ συγγραφέων δὲν εἶναι ἀγνωστον εἰς τὸν "Ἐλληνικὸν ἀναγνώστην ἄλλως τε καὶ εἰς τῆς ὁφ' ἡμῶν μεταρρυθμίσης ἔξιαρέτου αὐτοῦ Ιστορίας τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἐλλάδι" (Ἐν Ἀθηναῖς. Περὶ τῆς Ἐλληνικῆς ἐκδοτικῆς ἐπιχείρειας 1909—10. Τόμοι δύο). Οἱ δὲ ἀναγνώσται τοῦ Νέου Ἐλληνομνήμονος ἔτχον πολλάκις εὐκαιρίαν γὰρ ἔισι τοις διερόσις αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀνακοινώσαις ("Ιδε Νέου Ἐλληνομνήμονος Τόμ. Σ' σ. 488 κ. ἐ. Τόμ. Ζ' σ. 94, 95, 317, 341 κ. ἐ., 371 στρ. 2, 485. Τόμ. Η' σ. 361). Ός ἀγαπητής δὲ τοῦ Ἐωθίνος Ταχυδρόμου (Mourning Post) τοῦ Λονδίνου καὶ ἀλλοτε μὲν, μάλιστα δὲ κατὰ τὸν γρόνον τῶν δύο τελευτῶν πολέμων καὶ μέχρι τοῦδε δ. κ. Μέλλερ παρέσχεν εἰς τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα εἰλικρινεστάτας καὶ γοναποτάτας ὑπηρεσίας.

Διὸς ταῦτα πάντα τὸ ἡμέτερον Πλανητιστήμιον, τιμῶν τὴν τοιούτην
γραφικὴν κύτου διεισόδητα καὶ τὸν ἄκρου φιλελληνισμὸν, ἔγνω νὰ τι-
μήσῃ κύτουν κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς ἐνδομηχαστῆς πέμπτης ἀμφιεστρί-
ζες διὰ τῆς ἀναδειξιῶς κύτου εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα τῆς νομικῆς
σχολῆς.

Τὸ δὲ νεώτερον ἔργον τοῦ κ. Μίλλερ δύναται γὰρ λεγθῆ, διότι εἶναι
ἔξι ἑνὸς μὲν εἰκὼν τῆς Καταρροσύνης Τουρκίας, ἔξι ἀπέρου δὲ ἐκθετού-
περὶ τῆς παλιγγενεσίας τῶν ἀπ' αὐτῆς ἀποσπάσθεισῶν χωρῶν. Ὡτε
ἀμφοτέρας δὲ ταύτας τὰς ἐπόψεις εἶναι τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρον καὶ δι-
δοκτικώτατον. Οἱ συγγράφεις, ἐμφορούμενος ψύσσει φύλετευθέρων καὶ
σιγμάτων καὶ ἄκρας ἴστορικής ἀμεροσληψίας, ἐκθέται τὰ γεγονότα γη-
φαλίων καὶ ἀπροσωπολήπτων, πρὸς μόνην τὴν ἀλήθειαν ἀποσκοπῶν.
Γράφων γάρ τοι ἀγγλικοῦ κοινοῦ, συσχετίζει ὡς εἰκός ποι καὶ που
τὰ ἔξιστερούμενα πρὸς πρόσωπα ἡ γεγονότα γνωστὰ εἰς τοὺς "Αγ-

γένους παρενείρει: έπειξέδητα δυνάμενα πλεούτερον νὰ κινήσωσι: τὸ ἐνδικαχέρον τῶν Ἀγγλῶν καὶ ἀπέταξι: ἐνκάγοσ ἀμετόπερον τῶν κατὰ τὴν συμμετοχὴν τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας εἰς τὰ τελούμενα. Ἀλλὰ ταῦτα πράττονταν σύτε ὡς συγχώρεις τῆς πολιτικῆς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας παρουσιάζεται: σύτε τονίζεται τὸν ἄλλων μεγάλων δυνάμεων ἀγώνιζεται νὰ ἔπισκηση γίλλα προτιμᾶ νὰ ἔπανεστη τὸ ἀγαθὸν ὅποθεν πότε προερχόμενον καὶ νὰ φένῃ τὸ κακὸν ὅπου καὶ ἢν εἴρη αὐτὸς, ἔστω καὶ παρὸ κότος: κύρωσι τοῖς συμπολίταις, εἰτ' ἐν τῷ ἀγγλικῷ κοινοτελείῳ, εἰτ' ἐν τῷ βουλῇ τῶν λόρδων, εἰτ' ἐν τῷ ἀγγλικῷ τύπῳ, εἰτ' ἐν τῷ βρεττανικῷ κυβερνήσει. Τοιαύτην δὲ ἐπιδεικνύουν γγάμην περὶ τῶν κατὰ τὴν Ιεράνη πατρίδα, σὺγχρονον εὐπαρρηγιάστως γειρίζεται τὸν κάλαμον περὶ τῶν λαῶν καὶ γεωργῶν, ὃν ἡ γειραχέτησις συνδέεται πρὸς τὸν πάτηφαρον, εἰς ὃν παρακολουθεῖται φερομένην ῥαγδαίως τὴν ὁθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν διὰ τῶν περιπτειωδῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἔξωτερικῶν ἐπαναστάσεων. τῶν κίματτρῶν πολέμου, τῶν ἀλλεπαλλήλων συμβάσεων καὶ συνθήκων καὶ τῶν διαδεχομένων ἀλλήλας μεταρρυθμίσεων ἡ μᾶλλον κατεψευσμένων μεταρρυθμιστικῶν ἐπαγγελιῶν.

Ἄντη, ἡ φύσις τῶν ἐξιστορουμένων ϕάσεων τῆς διθυρακικῆς ἴστορίας τοῦ δεκάτου ἑνάτου αἰώνος καὶ τῶν μέχρι τοῦτο διαφρενισάντων δλίγων μὲν, ἀλλὰ κριτικωτάτων ἐν τῇ ἴστορίᾳ τῆς Τουρκίας ἐτῶν τοῦ εἰκοστοῦ ἔγει τὸν συγγραφέα τοῦτο μὲν εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἀγθνῶν, διὸ ὃν ἀνέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τὰ ἐν τῷ γερσονήσῳ τοῦ Αἴγαου σίκαδυτα Ἡνγκ., τοῦτο δὲ εἰς τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐξελίξεως τῆς διπλωματικῆς ἴστορίας, τῶν τελευταίων δεκατηρίων. Καὶ οἱ μὲν ἀπελευθερωταὶ ἐκεῖνοι ἀγῶνες κινοῦσι τὸ ἥμετερον ἐνδικαχέρον διὰ τοῦ συγχωνικοῦ θεάματος τοῦ φρονηματισμοῦ τῶν τέως ὑποδεύλων καὶ συγκινοῦσσιν ἡμᾶς παρὰ τὰ σφάλματα τῶν ἀπελευθερουμένων, παρὰ τὰς ἐμφύλιους πολλάκις ἥγεισι, παρὰ τὰς πρὸς τοὺς συνοίκους λαούς τῆς γερσονήσου ἐνίστε θλιβερά; ἀδικίας, διδακτικότατος: δὲ εἶναι ὅπο τὴν ἐποίην τῆς τελευτῆς κατισχύσεως τῶν Ἐθνικῶν δικαίων ἀπέναντι τῶν ιδίων παραπτωμάτων καὶ τῶν ἔξωθεν ἐμποδίων.

‘Η δὲ παρακολούθησις τῆς διπλωματικῆς ἴστορίας καθ' ἓσσον σχετίζεται πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ τὸ ἀνατολικὸν ἔργον μη παρέχει: τὸ μέγιστον διδαχήμα, διπερ ἐν τοῖς μαθήμασι: τῆς Πολιτικῆς λίκην σαφῶς ἐκτιρύπτεν ἐν τῷ Πλανητοστημάτῳ τοῦ Βερολίνου ὁ ἐσινός ἴστορος γράφατος καὶ πολιτευτής τῆς Γερμανίας Treitschke, εἰς αἱ συνθήκαι: γράφοντας ἐπὶ γάρτου καὶ τὸν γάρτην εὐκόλως διασηγίζει τὸ Είρος, ἀλγήθει.

βλέπομεν οὐ μόνον τὰς μεγάλας δυνάμεις πλέον ἢ ἀπαξ. ὅταν γοθάνοντο ἔκυτάς ἵκανως ἰσχυράς, παραίτησύσας συνθήκης ὑπ' αὐτῶν ἐκεῖνών ἐνότε ὑπογεγραμμένας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς μικροὺς καὶ ἀδυνάτους νικῶντας σύλλαξις διεῖ τῆς καρτερίας αὐτῶν καὶ τῆς εἰς τὰ ίδια δίκαια ἐμμονῆς τὴν ἀντίστασιν ἢ τὰς κακάς προσέσεις διπλωματίας τυφλής ἢ ἐνελοτυφλούστης. Καίτοι δὲ ἡ ἐξέλιξις τῆς διπλωματίας ἱστορίας ἐν τῷ ἐγγύῳ Αντολῇ παρέχει συγγρόνως τρανὰ δείγματα συνεχοῦς καθυποτάξεως τῶν ἀθνικῶν δικαίων εἰς συνδυασμούς πολιτικούς φαγέτους πρὸς αὐτὰ καὶ πολὺ μᾶλλον ἀπτομένους τῶν συμφερόντων τῶν μεγάλων δυνάμεων, καταφενίς ἢ ἐτέρου καθίσταται ἡ δύναμις τῆς ἀκαταδημάστου φορᾶς τῶν πραγμάτων, μηταιούσης θάττου ἢ βράδιον τὴν τοικύτην παραγκώνισιν ἀθνικῶν πόλεων. Καὶ σύμπασσι μὲν ἡ ἱστορία τῶν χωρῶν τῶν κατὰ τὸν δέκατον ἔνατον αἰώνα ἀποσπασθεῖσαν οὐ μόνον ἀπὸ τῆς ὁθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς προστασίας μεγάλων δυνάμεων εἴνει ἀπόδειξις τῆς τοικύτης ἀληθείας. "Εστωσαν παραδείγματα ἡ Ἑλλάς, ἡ Ρωμανία, ἡ Ἐπιτάνησος, ἡ Βουλγαρία." Άλλο, εἰπερ τις καὶ ἄλλη, μαρτυρία τῆς τοικύτης εἰς τέλος νίκης τῆς ἀθνικῆς ιδέας είναι ἡ Κρήτη, ἡς τὸ δυομήνιον ἀπέδη τυπικὸν πρὸς ἐκδίλωσιν ἐμμόνου ἀγάνοις πρὸς ἀθνικὴν ἀποκατάστασιν διὰ πάστης θυτίας. "Άλλῃ Κρήτῃ είναι πλέον μορμολύκειον μέλλον νὰ ταράσσῃ τοὺς κύκλους τῶν διπλωματῶν καὶ ἐπιγείρημα μέλλον μεγάλως νὰ βαρένη ἐν τῷ διπλωματικῷ τρυτάνῳ.

Τοικύτα είναι διλήγα ἐκ τῶν πολλῶν διδαγμάτων ἀτινά ποριζόμεθα ἐκ τοῦ φραίσου βιβλίου τοῦ κ. ΜΟλλερ. "Ἐπεξειργάσθη δὲ τὴν ὅλην αὐτοῦ ὁ συγγραφεὺς ἐκ τῶν πηγῶν, οὐ μόνον τὰ οἰκεῖα διπλωματικὰ ἔγγραφα, ἐπικήρυξις δημοσιογραφικὰς ἀνταποκρίσεις, παντοῖα ἀπομνημονεύματα καὶ μονογραφίας λαζῶν ὑπὲρ δψιν, ἀλλὰ καὶ εὐτυχίσεις ἐκ τοῦ πληρείον νὰ λάθη γνῶσιν τῶν χωρῶν ὃν ἔξιτορεῖ τὰς τύχας. "Η δὲ τοικύτη, τελεία γνῶσις τῶν πηγῶν, ἡ μακρὸν δημοσιογραφική, αὐτοῦ πεῖρα καὶ ἡ αὐτοψία τῶν τόπων παρέχει εἰς τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ νωπόν τις καὶ ζωγρόν, καθιστάνεν εὔκολον, ἐνδικφέροντα καὶ εὐγάρισσον τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς. "Ιδίως δὲ ἐν τῷ ἐκθέσαι τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἀνδικτρίβεις μετὰ περισσοῦ ἀνδικφέροντος καὶ ἀπαρχγωρίστου θερμῆς ἀγάπης. "Ο Ἑλλην ἀναγγώστης δὲν θὰ εὑρεθῇ ἵτως πάντοτε σύμφωνος πρὸς τὸν συγγραφέα ἐν ταῖς κρίσεσιν αὐτοῦ περὶ τῶν προξών. "Ιδίως τὰ κατά τοὺς Φαναριώτας ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις, τὰ κατά τὸν Ἀλέξανδρον Ἄγιηλάντην, τὰ κατά τὸν Καποδίστριαν, ἀλλὰ τυπὸς ἐν τῷ νεωτέρῳ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος δὲν ἦταν τύχας γενικῆς ἐπιδοκιμασίας.

παρ' ήμην. Άλλα φιλέλληγεν σις; ό. κ. Μόλλερ δικαιούται: νὰ έχῃ ιδίαν γνώμην ἐκ δικτύου τοῦ ιστορικής ἑκτυμήσεως: τῶν προςώπων καὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ὅρθου εἰς θεωρίαν ὁ Ἑλλήν ἀναγνώστης: ὁ δικτύος κρίνων ἐπιτρέψει τελείων ἐλευθερίαν σκέψεως: εἰς ἀνδρα μετὰ πολλῆς μὲν παρηγορίας καίνοντα καὶ αὐτῆς τῆς ιδίας ἑκυτοῦ πατρίδος τὰ πράγματα, πολλάχις δὲ διατελεῖντα τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς "Ἑλλήνας" ἀγάπην.

Τοιούτους δικαὶος τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Μόλλερ, ὁ ἐκδότης τοῦ Νέου Ἑλληνομάρτιουνος ἔθεωρης καλὸν νὰ μὴ περιορισθῇ εἰς τὴν βραχεῖαν ταύτην μεταποιητικήν, ἀλλὰ νὰ καταστήῃ τὸ πρόσιτόν ἐν τῷ συνόλῳ εἰς τοὺς ὄμοιοις διὰ τῆς μεταρράσσεως αὐτοῦ. Ἀνέλαβε δὲ φιλοτίμως τὴν Ἑλληνικὴν ἔκδοσιν, ὅπο μὲν τοῦ συγγραφέως συμπληρωθείσαν διὰ νέου κερχλαίου περὶ τοῦ Ἑλληνοδουλγαρικοῦ καὶ τοῦ σερβοδουλγαρικοῦ πολέμου, ὅπο δὲ τοῦ μεταρράστοῦ πλουτευθείσαν διὰ πλήθους εἰκόνων, τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἐστίας».

O. Tafrali Thessalonique au quatorzième siècle. Préface de Ch. Diehl. Ἐν Παρισίοις. Librairie Paul Geuthner. 1913. Εἰς 8^{ην} σελ. GXXVI, 312.

O. Tafrali Topographie de Thessalonique. Préface de Ch. Diehl. Ἐν Παρισίοις. Librairie Paul Géuthner. 1913. Εἰς 8^{ην} σελ. F, XII, 220.

Ἄσπασις καὶ λίαν ἐπίκαιρα εἰναι τὰ δύο ἔργα περὶ τῆς Θεσσαλονίκης ἔργα, ἐκδοθέντα βραχὺν χρόνον πρὸ τῆς ὅπο τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀλώσεως τῆς περιμεχῆτο πόλεως. Ὁ Φωρᾶνος συγγραφεὺς κ. Tafrali, διδάκτωρ τῆς φιλολογίας τῆς ἐν Παρισίοις Faculté des Lettres, πρώην γραμματεὺς τοῦ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου τοῦ Βουκουρεστίου καὶ ἀλλοτε ἐπιφορτισμένος τὴν διδασκαλίαν τῆς φωματικῆς ἐν τῇ κατὰ τοὺς Παρισίους Σχολῇ τῶν ζωσῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἐπελάβετο τῆς συγγραφῆς αὐτῶν ἀπὸ πλήρους παρατησεῦς καὶ μετὰ περιττοῦ ζύγου. Ἡση ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀσχολούμενος περὶ τὴν ιστορίαν τῆς Θεσσαλονίκης, ἔτυχε τῆς εὐκαιρίας, διε τῷ 1911 μετὰ συγκινήσεως σὺ μικρᾶς ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος ἔμενε τὴν σκοπουμένην κατεδάφιτον τῶν ἀρχαίων τειχῶν τῆς πόλεως, νάξιωθῇ γενναῖς: ὅποστηρίζεως παρὰ τοῦ κ. Ιακώβου Doucet, ὃπως δι' ἐπιτοπίων ἔρευν νῦν μελετήσῃ τὰ τειχη, καὶ τὰ λοιπὰ κτίρια. φωτογραφίαν τὰ μνημεῖα καὶ συμπληρώσῃ κατὰ γέων τὰς ιστορίας αὐτοῦ μελέτας.